

Pisello

Adolphe Charles Adam

Francouzský skladatel Adolphe Charles Adam se zapsal do dějin hudby dvěma díly: operou *Postilion z Lonjumeau* a baletem *Giselle*. Patří k těm šťastným hudebníkům, kteří vyrůstali v uměleckém prostředí, ve světě hudby. Jeho otec Louis Adam byl významným klavíristou, pedagogem a skladatelem své doby. Vyučoval na pařížské konzervatoři. Narodil se v roce 1758 v Müttersholtzu v Elzasku, byl původem Němec. Od roku 1797, kdy začal vyučovat na pařížské konzervatoři, byl půl století nejvýznamnějším představitelem francouzské klavírní školy. Jeho žáky byli Kalkbrenner, Herold i Lemoine, jehož etudy hrají dosud všichni adepti klavírního umění. Adamova Nová metoda klavírního umění (*Méthode nouvelle pour le piano*) byla světově proslulá. Je zastáncem promyšleně výrazové hry, odhalující skladatelovy myšlenky a odpůrcem čistého virtuózního stylu, který se rozšířil po jeho smrti a jež vyznával zvláště jeho žák Kalkbrenner. Jde o směr, usilující pouze o efekt, dává přednost technice na úkor hudebního slohu, výrazu a mnohdy i vkusu. Louis Adam zemřel v roce 1848 a na konzervatoři ho vystřídal jeho syn Adolf Charles.

Narodil se 24. července 1803 v Paříži. Na konzervatoři ho vyučovali Boieldieu a Reicha, skladatel českého původu, učitel Berliozův. Od prvního se naučil schopnosti, jak dát skladbám lehký výraz. V melodii vychází z francouzského chansonu a z popěvek francouzské revoluce. Je pravým dítětem své doby, svou hudbou tlumočí city a dojmy francouzské buržoazie první poloviny století. Nejdříve komponuje písně a drobné klavírní skladby. Jako student konzervatoře musí slíbit otcí, že nikdy nebude psát jevištní hudbu. Za deset let, v roce 1829, má jeho operní aktovka Pierre a Cathérine v Komické opeře takový úspěch, že od té doby se oddá právě jen dramatické hudbě. V roce 1836 napsal svého slavného *Postilionu z Lonjumeau*. Tato komická opera jej proslavila po celém světě. Dosud se hraje a na repertoáru se objeví všude, kde tenorista zazpívá obtížný part titulní role s pověstným vysokým „d“. Další úspěšnou operou, která se občas objeví i na našich scénách, je opět komická opera *Kdybych byl králem* — z roku 1852.

Adam však byl nejen hudebníkem, ale i výborným fejetonistou. Psal do časopisů *Assemblée Nationale*, *Gazette Musicale* a *Constitutionnel*, o němž se zpívá v Pucciniho *Bohémě*. O hudebním životě té doby se dočteme v jeho „Vzpomínkách hudebníka“ a v „Posledních vzpomínkách hudebníka“.

Vedle této literární činnosti byl i organizátorem hudebního života a divadelním podnikatelem. V roce 1847 založil třetí pařížskou operu *Théâtre national*. Tento ústav měl být zkušebním jevištěm pro mladé pěvce a hudebníky a měl pomáhat mladým, dosud neznámým skladatelům. Na realizaci této skvělé myšlenky ztratil skladatel celé své jmění, když se divadlo rozpadlo v bouřích revolučního roku 1848. Stal se profesorem pařížské konzervatoře a od roku 1849 se opět pilně věnuje kompozici oper. Celkem napsal 53 hudebně dramatických děl! Jejich náměty jsou obvykle příběhy z měšťanského života, jejichž hrdina, který pochází většinou z prostých vrstev, se vyrovná šlechticům a bo-

hatému panstvu. Tyto příběhy jsou nenáročné, ale líbivé. Hudební invence působí zcela bezprostředně. Adamovy opery tvořily u nás v minulém století základ repertoáru Stavovského divadla v Praze. Už v Prozatímním divadle se hrály úspěšně opery Postilion z Lonjumeau, Sládek prestonský, Kdybych byl králem. Oblíbený skladatel studoval svá díla v Petrohradě (1839) i v Berlíně (1840).

K jeho hudebně dramatické tvorbě patří ještě balety. Nejvýznamnější je Faust z roku 1832, prvně provedený v Londýně, Giselle — premiéra 1841 v Paříži. A toto dílo je vedle Postilionu nejslavnější. V roce skladatelovy smrti (1856) měl v Paříži premiéru balet Kor-sár. Pak je tu tvorba operetní pro divadlo Bouffes parisiens, jež založil Offenbach. Na francouzských scénách se ještě hrají operety Le fidele berger nebo La rose de Péronne, ale jinde se objeví jen velice zřídka.

Vcelku lze říci, že největším kladem Adamovy hudby je její svěžest, lehkost, elegance, má bohatou melodii, taneční rytmus, je blízká francouzskému lidovému tónu, má grácii, humor, skladatel dovede s výtečným jevištním citem řešit jednotlivé výstupy, partitura je plnozvučná. Tato lehká hudba však postrádá hloubku citu a vážné zpracování.

Skladatel zemřel 3. května 1856 v Paříži. Svým dílem se zařadil vedle Boioldieua a Aubera k nejvýznamnějším francouzským skladatelům první poloviny minulého století.

MN

A. Ch. ADAM

GISELLE

Fantastický balet o dvou dějstvích

Libreto: Théophile Gautier

Choreografie a režie

Nové nastudování

Dirigent

Výtvarník scény a kostýmů

Asistenti choreografa

Korepetitor

Inspicient

J. Coralli, J. Perrot, M. Petipa,
zasl. umělec Jozef Zajko j. h.

Ivan Pařík

Josef Jelínek j. h.

Jarmila Kovalová

Alice Kvasnicová

prof. Vladimír Čech

Libor Kuča

Vedoucí technického provozu: ing. Ivan Bílek; jevištní mistři: Jan Benek, Zdeněk Václavek;
vedoucí výroby kostýmů: Eliška Zapletalová; vedoucí dekoračních dílen: ing. Otto Gruszka;
mistr osvětlení: Oldřich Malý; mistr elektroakustiky: Bořivoj Wojnar; vedoucí garderoby:
Zlata Nezhybová; vedoucí vlásenkárny: Vojmil Nytra; vedoucí rekvizitárny: Eva Wiesnerová

OSOBY A OBSAZENÍ:

Giselle	LIBUŠE KUKLOVÁ ILONA FELGROVÁ
Albert	LIBOR BERNKLAU JIŘI KYSELÁK j. h. JIŘÍ HORÁK
Wilfrid	JINDŘICH ŠIMEK PETR KOUKOL
Hilarion	CTIRAD ONDRÁČEK
Myrtha	ALICE KVASNICOVÁ LUDMILA ERNSTOVÁ
I. víla	ZUZANA HOLEKOVÁ RENATA VÁCLAVÍKOVÁ
II. víla	HALINA CIENCIALOVÁ DANA MUNTÁGOVÁ
Matka Giselle	KARLA BRONCOVÁ
Courland	VLADO KALETA
Bathilda	RENATA VÁCLAVÍKOVÁ
Svatební pár	ZUZANA HOLEKOVÁ HALINA CIENCIALOVÁ IVAN HURYCH JIŘÍ HORÁK

I. JEDNÁNÍ

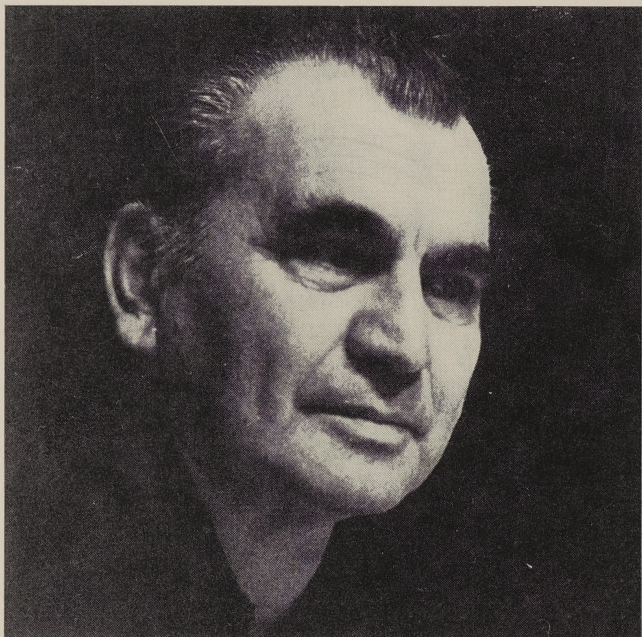
Valčík:	I. Bělohlávková, T. Černá, O. Holúsková, J. Kohoutková, K. Kotýnková, D. Ličková, T. Malíková, D. Muntágová, H. Pinkowská, H. Pennová, H. Rozehnalová, E. Sroková, S. Šuderlová, M. Všianská,
Vesničané:	V. Bočanová, T. Černá, J. Kohoutková, M. Kopřivová, K. Kotýnková, E. Sroková, M. Suchomelová, A. Šimková, L. Kratochvíl, F. Kuštor, T. Kyndl, L. Novák, M. Mohyla, P. Rozehnal, Z. Skřivánek, M. Skupina, J. Šimek,
Galop:	I. Bělohlávková, O. Holúsková, D. Ličková, T. Malíková, D. Muntágová, H. Pinkowská, H. Pennová, H. Rozehnalová, S. Šuderlová, M. Všianská.
Šlechta:	členové operního sboru SDO

II. JEDNÁNÍ

Víly:	M. Aimová, I. Bělohlávková, V. Bočanová, K. Broncová, T. Černá, O. Holúsková, J. Kohoutková, M. Kopřivová, K. Kotýnková, D. Ličková, T. Malíková, M. Michalíková, J. Mu-roňová, H. Pennová, H. Pinkowská, H. Rozehnalová, E. Sroková, M. Suchomelová, A. Šimková, S. Šuderlová, M. Všianská.
-------	--

Hraje operní orchestr SDO — koncertní mistr Emil Kalus

Premiéra 17. března 1984 v Divadle Zdeňka Nejedlého

Zasloužilý umělec Jozef Zajko

Zasloužilý umělec Jozef Zajko není v Ostravě neznámý. Setkali jsme se s ním před devíti lety. Také tehdy byl choreografem a režisérem Adamova baletu Giselle. Na toto představení, jež se delší dobu hrálo v Divadle Jiřího Myrona, si mnozí diváci rádi vzpomínají. Na otázku, proč se tento balet uvádí znovu po poměrně krátké době a proč je opět choreografem J. Zajko, odpověděl šéf ostravského baletu, zasloužilý umělec Albert Janíček:

„Balet Giselle je stejně jako Labutí jezero základním pilířem baletní literatury. Tato díla by měla být neustále na repertoáru, nebo často obnovována. Všechny role jsou tu prubířskými kameny technické a výrazové vyspělosti jak sólistů, tak celého souboru. Neustále dorůstá nová generace tanečníků a všichni si musí zkusit své síly. Kromě toho role Giselle vyžaduje vedle tanečního umění i velké schopnosti herecké, a tak je vytouženým snem každé ta-

nečnice. Obecenstvo má tento balet velice rádo a každé představení se setkává vždy s velikým úspěchem. Choreograf Jozef Zajko je u nás snad nejpovolanějším právě pro toto dílo. Sám tančil roli Alberta, pětkrát tento balet inscenoval, ovládá choreografické pojetí slavného M. Petipy, tak jak se Giselle hraje na sovětských scénách. Kromě toho můžeme pozvat hosty do hlavní role vlastně ze všech předních scén.“

O zasloužilém umělci Jozefu Zajkovi víme, že patří k předním slovenským choreografům, že se i jako tanečník zapsal zlatým písmem do historie Slovenského národního divadla po r. 1945. Po studiích u Gerdy Gárajové v Pančevově baletní škole se stal tanečním elémem v baletním souboru SND. Ten vedl Maxmilian Froman. V roce 1947 už je sólistou a za roli Václava v Bachčisarajské fontáně získává 2. cenu v Divadelní žatvě 1952. V letech 1955 až 1956 vykonává funkci šéfa baletu a začíná se uplatňovat jako choreograf. Je vlastně prvním slovenským choreografem. Jeho úvodním dílem je Nedbalův balet Z pohádky do pohádky. Pak studuje v Moskvě u významného pedagoga Alexandra M. Roděnka a po návratu se věnuje vedle choreografie i pedagogice. K nejvýznamnějším jeho pracím patří choreografie Šeherezády N. Rimského-Korsakova, Ravelova Dafnise a Chloe, Chačaturjanovy Gajané, Bartókova Podivuhodného mandarína, Legendy o lásce od Melnikova, Asafjevovy Bachčisarajské fontány, Čajkovského Spící krásavice, Dvořákových Slovanských tanců a prvního slovenského baletu Rytířská balada od J. Jurovského. A samozřejmě Giselle.

„Ostravské diváky zajímá váš vztah právě k tomuto baletu. Proč se k němu tak často vracíte?“

„Vede mne k tomu především veliká úcta ke klasickému baletu a vždy, když Giselle studuji, nebo jen zkouším v baletním sále, uvědomuji si, že tento balet je cenným odkazem minulosti a přistupuji k němu s velkým respektem, jako k překrásnému odkazu romantického baletu, pro jeho poetický obsah ze staré romantické legendy o vílách. Zvláště druhé dějství by mělo vyznít jako „oáza čisté klasické formy“, protože toto dějství se odehrává v neskutečné sféře říše víl naplno vyznívá vzájemná láska Alberta a Giselle, kteří prožívají druhou, pevnější variantu citového vzplanutí. První jednání — to je reálný život hlavních představitelů, jde o trojúhelníkový konflikt hlavních představitelů, o jejich soukromé a citové problémy. Problematika baletu Giselle je společensky závažná proto, že mezi šlechticem Albertem na jedné straně a na druhé straně Giselle a Hilarionem dochází ke konfrontaci příslušníků různých společenských vrstev.

Jemný příběh jedná o citovém vzplanutí, jež vzhledem k tehdejšímu společenským konvencím není možno perspektivně řešit. Proto se Albert převlékl do vesnického oděvu, aby zatajil svůj šlechtický původ, proto vzniká konflikt, kdy Albert se nedokáže postavit proti šlechtickým zvyklostem — jeho pasivita při odhalení původu byla pro Giselle tak velkým zklamáním, že ztratila smysl života, zešilela a umírá.

V době vzniku tohoto baletu (v roce 1841) neměli autoři v úmyslu ovlivnit společenské myšlení diváků, chtěli jen vyprávět životní příběh tří lidí, což bylo pro romantickou světonázorovou filozofii příznačné.“

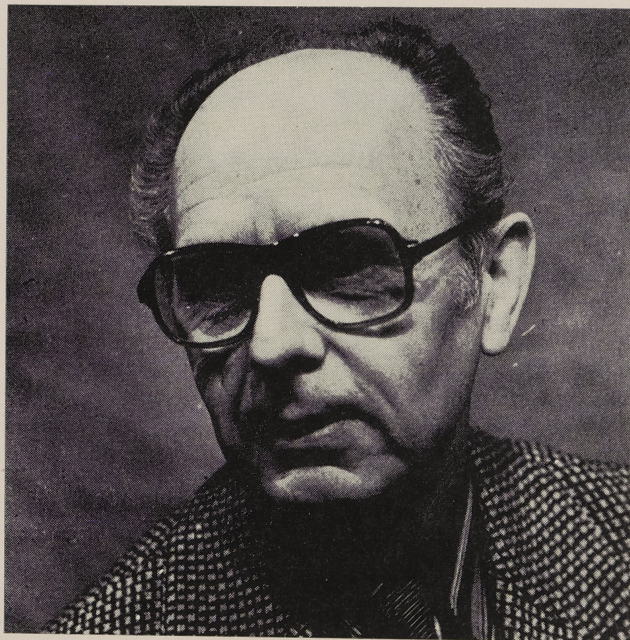
„Co soudíte o ostravském baletním souboru po 9 letech?“

„Tak už to bývá, že mezi dobré přátele se člověk rád vrací. Přiznávám, že jsem byl překvapen generační změnou, omlazením tohoto kolektivu, doplněním kvalifikovaných kádrů, na něž je spolehnutí a můžeme jim umělecky důvěřovat. Ostravské obecenstvo oceňuje své baletní umělce na každém představení.“

„O co vám především jde v nynější inscenaci?“

„O co mi jde? Aby si ostravský divák přicházel na představení opery a baletu do Divadla Zdeňka Nejedlého oddychnout a nechal se unášet uměním, které pro něho připravujeme. Pro něho přece tekou potoky potu s velkým očekáváním výsledku. A potlesk po každém představení — to je ta nejkrásnější odměna pro nás umělce. Já doufám, že ostravský divák jím nebude šetřit.“

Zasloužilý umělec Albert Janíček

OBSAH BALETU:

I. DĚJSTVÍ

Půvabná dívka Giselle se zamilovala do hezkého vesnického chlapce Loyse. Netuší, že je to přestrojený vévoda Albert. Myslivecký mládenec Hilarion již dívku dávno miluje, a proto ji chce ochránit před neštěstím. Pozoruje tajně neznámého.

Ten se Giselle stále dvorí a při slavnosti vinobraní, kdy je zvolena královnou, jako nejkrásnější děvče v kraji, pokládají je vesničané za milostný pár, patřící k sobě.

Slavnost je přerušena příchodem lovecké družiny knížete Courlanda. Doprovází jej jeho dcera Bathilda. Giselle je okouzlena krásou i něhou mladé šlechtičny, ale i Bathilda je udivena krásou Gisellinou. Věnuje jí na památku krásný náhrdelník.

Když chce mládež znovu pokračovat v tanci, přibíhá rozrušený Hilarion, který v blízké chatrči našel šlechtický oblek vévody Alberta. Zprvu nikdo nic nechápe. Teprve když Hilarion Giselle upozorní, že převlečený vesnický chlapec Loys je vévoda Albert, klesá Giselle do matčina náručí. Krutá pravda ji natolik zranila, že propadla svému zoufalství. Nejdříve se zatemní její mysl — nepoznává své blízké, v jejich představách se znovu zjevují vzpomínky na nešťastnou lásku a zakrátko pak umírá.

II. DĚJSTVÍ

Za měsíční noci víly přijímají novou družku do svého kruhu. Královna Myrtha ji vítá mezi nevěsty, které se nedočkaly svatby.

Najednou se v jejich středu objevuje Hilarion. Přichází ke Gisellinu hrobu s prosbou o odpuštění. Víly ho však přinutí, aby se zúčastnil jejich divokých tanců a zavedou tak do jezera, kde utone.

Ale i vévodu Alberta trápí svědomí. I on hledá u hrobu dívky odpuštění a ztracený klid. Také jemu je určena smrt v náručí víl. Giselle marně prosí královnu Myrthu o slitování: snaží se tedy oddálit rozsudek až do úsvitu, kdy hlas zvonů ruší moc nadpřirozených bytostí.

Tak se Giselle podařilo zachránit toho, koho opravdu milovala a navždy se s ním loučí.

Vydalo Státní divadlo v Ostravě, nositel Řádu práce, v redakci Miloslava Nekvasila, obálka a grafická úprava Mirek Tittler, fotografie Josef Hradil — Vytiskly Moravské tiskařské závody, n. p., provoz 21, Ostrava 1, Novinářská 7. Povoleno Sm KNV č. j. Kult. 187/84/Nem/Ře/403/16. Cena Kčs 3,—.

